

Bryologický herbář Jana Vrány

Bryological herbarium of Jan Vrána

JANA TKÁČIKOVÁ

*Muzeum Beskyd Frýdek-Místek,
Hluboká 66, CZ-738 01 Frýdek-Místek; e-mail: janatkacikova@seznam.cz*

Abstract: The herbarium of Museum of Beskydy in Frýdek-Místek (FMM) contains 191 specimens of bryophytes collected in 1984 by Jan Vrána (1933–1995). His gatherings formed the basis of the museums' bryophytes collection at that time. The material was collected as documentation for his dissertation thesis on the flora and vegetation of forest ecosystems of Ondřejník Mt. (E Moravia, Czech Republic). The list of localities and notes on the collection are presented.

Keywords: bryophytes, Ondřejník Mt., Moravskoslezské Beskydy Mts.

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Kučera et al. 2012

Úvod

Základem muzejní sbírky mechorostů Muzea Beskyd Frýdek-Místek (FMM) je 191 položek mechorostů Jana Vrány z roku 1984, které v roce 1992 předal muzeu. Jedná se o dokladový materiál kandidátské disertační práce *Flóra a vegetace lesních ekosystémů Ondřejníka* (Vrána 1989). Vlastní floristická a fytoocenologická data shromáždil J. Vrána v roce 1980 a v roce 1988. Bryologická data byla dosud uložena v depozitáři muzea a až po založení bryologické sbírky muzea v roce 2015 byla zpřístupněna veřejnosti.

Jan Vrána – pedagog a botanik

Ing. RNDr. Jan Vrána, CSc. (1933–1995) působil jako středoškolský pedagog (1966–1976) a později ředitel (1985–1991) na Střední zemědělské škole v Novém Jičíně. Téměř deset let byl také zástupcem ředitele na gymnáziu ve Frenštátě pod Radhoštěm (1976–1985). Učitelská práce Jana Vrány byla provázána dalším studiem, v roce 1981 po rigorozních zkouškách získal doktorát přírodních věd na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a bylo mu doporučeno studium externí aspirantury v Botanickém ústavu ČSAV v Průhonicích. Toto studium úspěšně dokončil v roce 1990 obhajobou své kandidátské disertační práce *Flóra a vegetace lesních ekosystémů Ondřejníka* (Vrána 1989). Kromě botanicky zaměřené disertační práce zpracoval také několik botanických inventarizačních průzkumů maloplošných chráněných území v Moravskoslezských Beskydech (Klíny, Lišková, Podolánky, Poledňana, Razula a Travný potok).

Výzkum lesních ekosystémů Ondřejníka J. Vránou a sběry mechorostů

Ondřejník je izolovaný protáhlý horský severojižně orientovaný masiv ležící v podhůří Moravskoslezských Beskyd. V jižní části se nachází jeho nejvyšší vrchol Skalka (964 m n. m.), leží zde také stejnojmenná přírodní rezervace tvořená bukovými a jedlobuko-

vými porosty starými asi 180 let. Druhý nejvyšší vrchol Ondřejník (889 m n. m.) se nachází zhruba uprostřed masívu. Ondřejník byl v minulosti významnou botanickou lokalitou, a to zejména proto, že jeho vrcholové části byly odlesněné a nacházely se zde druhově bohaté louky a pastviny.

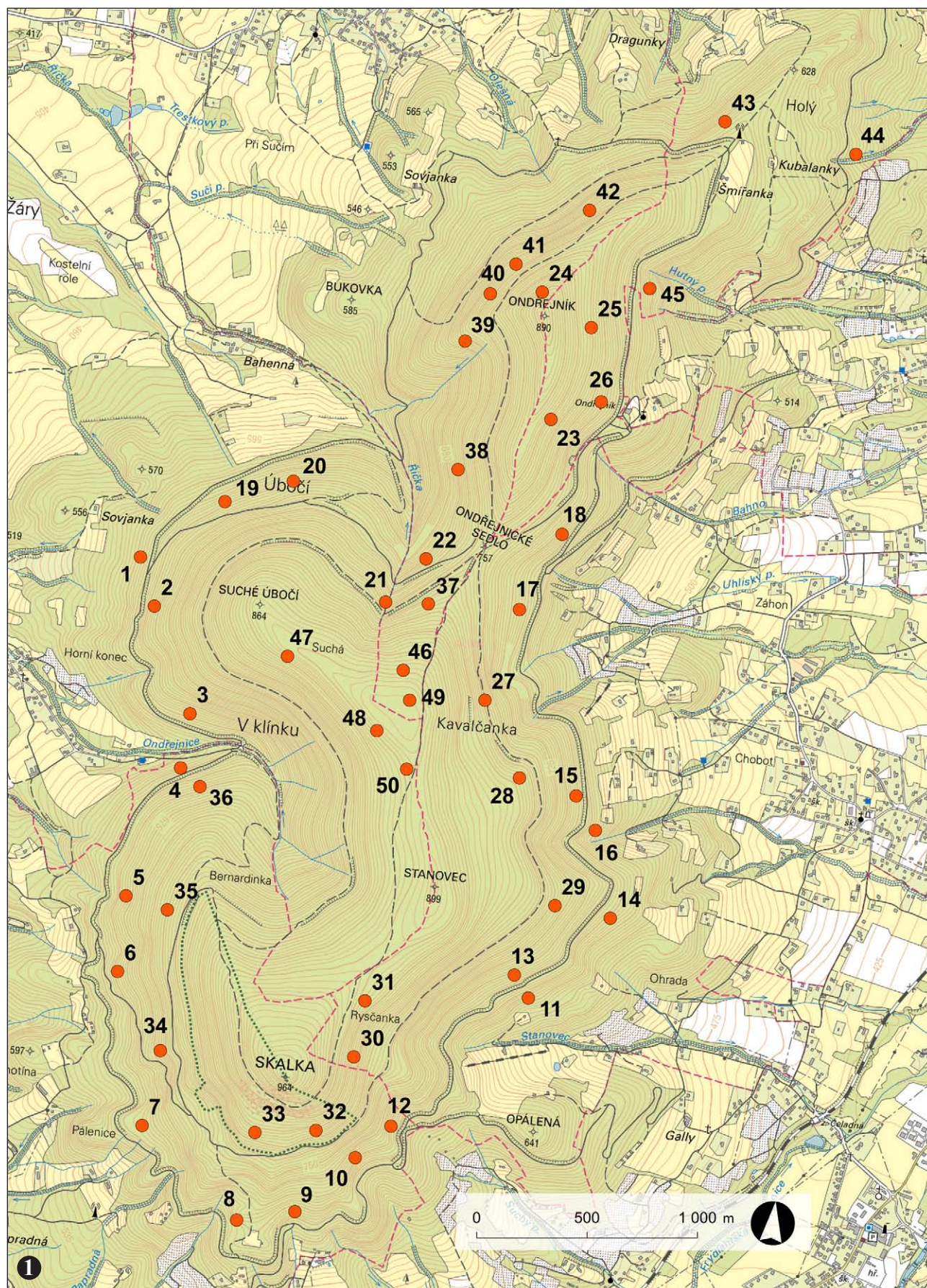
Jan Vrána v rámci kandidátské disertační práce vyhodnotil 649 fytoocenologických snímků z 960 ha porostů masívu Ondřejníka. Kromě vlastních dat zahrnul do své práce i fytoocenologické zápisy dalších badatelů – F. Pohla, A. Zlatníka, J. Tichého, M. Satory, navázal na analýzy trvalých ploch J. Tichého (1997) a rozšířil tak poznání závislosti vegetace na prostředí v horském masívu Ondřejníku (cf. Vrána 1989). Na plochách fytoocenologických snímků zapsaných F. Pohlem (Pohl 1943) a trvalých plochách J. Tichého (Tichý 1997) zkoumal J. Vrána v roce 1984 také mechové patro. Mechorosty determinovali J. Duda (jätrovky) a V. Pospíšil (mechy). Dokladovány jsou převážně běžné lesní druhy, v jednom případě byl zaznamenán druh vyžadující pozornost (LC-att) – rokyt bledý (*Hypnum pallescens*). Část dokladového materiálu je uložena kromě herbáře FMM také v herbáři BRNM (cf. Vrána 1989).

Bryoherbář J. Vrány v Muzeu Beskyd Frýdek-Místek

Sběry J. Vrány k jeho kandidátské disertační práci uložené v bryoherbáři FMM obsahují 191 položek. Níže jsou uvedeny lokality, které byly opsány ze sched a jsou ponechány v původní podobě včetně čísla lokality, které se shoduje s číslem zákresu na mapě (obr. 1). K lokalitám byly doplněny čtvrtiny základních polí středoevropského síťového mapování (Slavík 1971). Všechny lokality leží ve fytochorionu 84a Podbeskydská pahorkatina (Skalický 1988) v okrese Frýdek-Místek.

1. 6475b, Kozlovice, 1,6 km SVV, Ondřejník, odd. 418 d1, 1100 m ZZ od drtiče, smrčina, 600 m n. m., 13. 7. 1984.
2. 6475b, Kozlovice, 1,4 km V, Ondřejník; odd. 427 c1; 900 m SZ od drtiče, bučina, 620 m n. m., 23. 6. 1984.
3. 6475b, Kozlovice, 1,8 km JVV, Ondřejník, bučina, 646 m n. m., 23. 7. 1984.
4. 6475b, Kozlovice, 1,08 km JVV, Ondřejník; odd. 428 c2; pod cestou JZ od drtiče, mladá bučina, 600 m n. m., 23. 7. 1984.
5. 6475b, Kozlovice, 2,0 km JV, Ondřejník, smrčina, 640 m n. m., 23. 7. 1984.
6. 6475b, Kunčice, 1,8 km JV, Ondřejník, odd. 427 a2 Rychlíčanky, smíšený les, 640 m n. m., 23. 7. 1984.
7. 6475d, Kunčice, 2,8 km JV, Ondřejník; odd. 427c2; 8,3 km J od Skalky, mladá bučina, 800 m n. m., 14. 8. 1984.
8. 6475d, Kunčice, 6,4 km ZZ od školky, odd. 427 c6, bučina, 660 m n. m., 23. 6. 1984.
9. 6475d, Čeladná, 0,6 km od nemocnice, Ondřejník; odd. 425 d2; Kotlanka, bučina, 660 m n. m., 23. 7. 1984.
10. 6475d, Čeladná, 1,0 km S od nemocnice, Ondřejník; odd. 425 d1; 0,5 km SV od Kotlanky, bučina, 680 m n. m., 23. 7. 1984.
11. 6475b, Čeladná, 1,4 km Z od žel. stanice, Ondřejník; odd. 426 e1; pod cestou před rozcestím na Opálenec, bučina, 640 m n. m., 23. 7. 1984.

12. 6475b, Čeladná, 2,0 km Z od žel. stanice, Ondřejník; 0,3 km SV od rozcestí na Opálenec, bučina, 700 m n. m., 23. 7. 1984.
13. 6475b, Čeladná, 1,7 km SZ od žel. stanice, Ondřejník; odd. 425 c1; 0,7 km SV od rozcestí na Opálenec, smrčina, 680 m n. m., 23. 7. 1984.
14. 6475b, Čeladná, 1,3 km od žel. stanice, Ondřejník; 0,7 km SV od rozcestí na Opálenec, mladá bučina, 600 m n. m., 23. 7. 1984.
15. 6475b, Čeladná, 2,1 km SZ od žel. stanice, Ondřejník; Stanovec, nad cestou, smrčina, 680 m n. m., 23. 7. 1984.
16. 6475b, Čeladná, 1,6 km SZ od žel. stanice, Ondřejník; odd. 423 d10; Stanovec, pod cestou, smrčina, 660 m n. m., 23. 7. 1984.
17. 6475b, Čeladná, 2,3 km SZ od žel. stanice, Ondřejník; odd. 423 c5; Pálenice, smrčina, 680 m n. m., 23. 7. 1984.
18. 6475b, Čeladná, 2,5 km SSE od žel. stanice, Ondřejník; odd. 413 d4; na J od Solárky, smrčina, 670 m n. m., 23. 7. 1984.
19. 6475b, Kozlovice, 1,3 km SV, Ondřejník; odd. 416 a1; 1 km Z od Kaňovic, smrčina, 680 m n. m., 14. 6. 1984.
20. 6475b, Kozlovice, 1,7 km SV, Ondřejník; odd. 416 a3; 0,8 km Z od Kaňovic, smrčina, 700 m n. m., 14. 8. 1984.
21. 6475b, Kozlovice, 1,9 km V, Ondřejník; odd. 416; 0,4 km JZ od Kaňovic, strž s vodou, 680 m n. m., 14. 8. 1984.
22. 6475b, Kozlovice, 2,0 km V, Ondřejník; odd. 408 e1; 0,2 km JZ od Kaňovic, smrčina, 800 m n. m., 14. 8. 1984.
23. 6475b, Frýdlant nad Ostravicí, 3,0 km Z od žel. stanice, Ondřejník; 0,4 km J od Solárského, smíšený les, 840 m n. m., 14. 8. 1984.
24. 6475b, Frýdlant nad Ostravicí, 2,9 km Z, Ondřejník; odd. 414a1; 30 m SV od Solárského, nivační kar, 890 m n. m., 14. 8. 1984.
25. 6475b, Frýdlant nad Ostravicí, 3,6 km Z od žel. stanice, Ondřejník; odd. 414b1; 0,2 km JV od Solárského, smrčina, 800 m n. m., 14. 8. 1984.
26. 6475b, Frýdlant nad Ostravicí, 2,8 km Z od žel. stanice, Ondřejník; odd. 424b2; 0,2 km JZ od Solárky, smrčina, 760 m n. m., 14. 8. 1984.
27. 6475b, Čeladná, 2,4 km SZ od žel. stanice, Ondřejník; odd. 423 b3; 0,5 km J od Maňovic, smrčina, 780 m n. m., 14. 8. 1984.
28. 6475b, Čeladná, 2,3 km ZZ od žel. stanice, Ondřejník; odd. 423 f2; 0,9 km JV od Kaňovic, smíšený les, 780 m n. m., 14. 8. 1984.
29. 6475b, Čeladná, 1,7 km SZ od žel. stanice, Ondřejník, odd. 424 b2 Rychličanky, mladá bučina, [neuveďeno] m n. m., 14. 8. 1984.
30. 6475b, Čeladná, 2,4 km Z od žel. stanice, Ondřejník; odd. 425 b2; Žmilanka, 720 m n. m., 14. 8. 1984.
31. 6475b, Čeladná, 1,9 km SSZ od žel. stanice, Ondřejník; odd. 425 b2; u Žmilanky, smrčina, 820 m n. m., 14. 8. 1984.
32. 6475d, Čeladná, 2,2 km Z od žel. stanice, Ondřejník; odd. 425 a1; 0,3 km JV od Skalky, bučina, 820 m n. m., 14. 8. 1984.
33. 6475d, Čeladná, 1,1 km SSZ od nemocnice, Ondřejník; odd. 427 b2; 8,3 km J od Skalky, bučina, 820 m n. m., 14. 8. 1984.
34. 6475b, Kunčice, 2,4 km SV, Ondřejník; odd. 427a2, Nychličanky, smrčina, 660 m n. m., 14. 8. 1984.

Obr. 1. Přehled lokalit – Podkladová mapa © ČÚZK, Základní mapy ČR ZM 25 [upraveno]

35. 6475b, Kunčice, 2,1 km SV, Ondřejník; 0,2 km JZ od drtiče, mladá bučina, 600 m n. m., 14. 8. 1984.
36. 6475b, Kunčice, 1,8 km V, Ondřejník; vlevo od školky Kršle, bučina, 660 m n. m., 23. 7. 1984.
37. 6475b, Kozlovice, 2,5 km V, Ondřejník; 0,2 km Z od Kaňovic, smíšený les, 720 m n. m., 17. 8. 1984.
38. 6475b, Kozlovice, 2,6 km SVV, Ondřejník; odd. 408 d2; 0,5 km SZ od Kaňovic, mladá bučina, 700 m n. m., 17. 8. 1984.
39. 6475b, Lhotka, 1,8 km JV od středu vsi, Ondřejník; odd. 415 b1; 0,4 km JZ od Solárského, smíšený les, 780 m n. m., 17. 8. 1984.
40. 6475b, Lhotka, 1,6 km J od středu obce, Ondřejník; odd. 415 a1; 0,63 km S od Solárského, smrčina, 700 m n. m., 17. 8. 1984.
41. 6475b, Lhotka, 1,5 km SVV od středu obce, Ondřejník; odd. 406d1; 0,5 km od Solárky, na S, smrčina, 640 m n. m., 17. 8. 1984.
42. 6475b, Lhotka, 1,7 km JV od středu obce, Ondřejník; 0,5 km Z od Solárského, smrčina, 700 m n. m., 17. 8. 1984.
43. 6475b, Lhotka, 1,7 km SV od středu obce, Ondřejník; 0,4 km Z od Solárského, smrčina, 740 m n. m., 17. 8. 1984.
44. 6475b, Frýdlant nad Ostravicí, 1,6 km Z od žel. stanice, Ondřejník; odd. 410e1; 0,3 km SV od Kubalánek, smrčina, 560 m n. m., 17. 8. 1984.
45. 6475b, Frýdlant nad Ostravicí, 2,6 km Z od žel. stanice, Ondřejník; odd. 413a1; 0,5 km od Solárky, smrčina, 700 m n. m., 17. 8. 1984.
46. 6475b, Čeladná, 2,9 km od žel. stanice, Ondřejník; odd. 426 d5; 0,6 km JZ od Manovic, smrčina, 860 m n. m., 17. 8. 1984.
47. 6475b, Kozlovice, 1,6 km V, Ondřejník; odd. 417 a1; vrchol Suchá úboč, bučina, 830 m n. m., 17. 8. 1984.
48. 6475b, Kozlovice, 2,8 km JV, Ondřejník; odd. 422 b1; 0,2 km Z od Kavalčanky, bučina, 870 m n. m., 17. 8. 1984.
49. 6475b, Kozlovice, 2,7 km V, Ondřejník; odd. 416 d4; 0,2 km S od vrcholu Kavalčanky, smrčina, 870 m n. m., 17. 8. 1984.
50. 6475b, Kozlovice, 2,8 km JV, Ondřejník; odd. 422 b2; 0,3 km J od vrcholu Kavalčanky, bučina, 870 m n. m., 17. 8. 1984.

Přehled sbíraných taxonů s čísly jednotlivých lokalit

játrovky

Chiloscyphus profundus: 20, 24, 36, 41, 42, 43, 49;

Pellia epiphylla: 19; *Ptilidium pulcherrimum*: 28;

Scapania nemorea: 47.

mechy

Amblystegium serpens: 9, 19; *Atrichum undulatum*: 1, 2, 13, 14, 18, 19, 25, 26, 27, 28, 35, 37, 38, 39, 43, 50;

Brachytheciastrum velutinum: 2, 27, 36, 50; *Brachythecium rutabulum*: 40; *B. salebrosum*: 4, 32;

Bryum moravicum: 10;

Ceratodon purpureus: 32;

Dicranella heteromalla: 1, 3, 5, 8, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 26, 28, 35, 37, 40, 41, 42, 43, 44, 46; *Dicranum montanum*: 7, 8, 9, 12, 13, 23, 29, 32, 33, 48, 50; *D. scoparium*: 24, 33;

Grimmia hartmanii: 4, 11, 27, 30, 47, 50;
Herzogiella seligeri: 15, 16, 18, 20, 25, 29, 34, 35, 43; *Hypnum cupressiforme*: 2, 14, 19, 26, 33, 35, 44; *H. pallescens* (LC-att): 48;
Isothecium alopecuroides: 23, 39;
Kindbergia praelonga: 36;
Leucobryum glaucum: 8, 10, 12, 33;
Paraleucobryum longifolium: 30; *Plagiothecium cavifolium*: 3, 7, 8, 10, 24; *P. curvifolium*: 23, 24, 27, 41, 42, 46, 49; *P. denticulatum*: 6, 24, 31, 44; *P. laetum*: 4, 6, 9, 10, 17, 20, 24, 34, 38, 42, 43, 45; *Pohlia nutans*: 2, 3, 6, 10, 20, 21, 22, 23, 25, 28, 29, 30, 31, 34, 36, 37, 41, 42, 43, 48, 49, 50; *Polytrichum formosum*: 6, 15, 20, 21, 22, 23, 26, 28, 29, 31, 32, 42; *P. longisetum*: 46; *Pseudotaxiphyllum elegans*: 1, 13, 16, 28, 38;
Rhizomnium punctatum: 19, 29, 37;
Sanionia uncinata: 37; *Sciuro-hypnum populeum*: 11, 14;
Tetraphis pellucida: 2, 4, 41, 45, 48, 49.

Závěr

Přestože část trvalých ploch v lesních porostech Ondřejníka, na kterých byl prováděn výzkum J. Vránou v 80. letech 20. století, byla v průběhu let vykácena a přeměněna na smrkové monokultury a rovněž vrcholové louky a pastviny byly převážně zalesněny, zaslouží si toto území pokračující podrobný bryologický a floristický průzkum.

Dokladový materiál mechorostů sbíraný J. Vránou k jeho kandidátské práci se stal základem sbírky mechorostů Muzea Beskyd Frýdek-Místek, která se od té doby rozrostla a v současné době (k roku 2017) obsahuje 1501 položek.

Poděkování

Za životopisné údaje a poskytnutí práce Flóra a vegetace lesních ekosystémů Ondřejníka knihovně Muzea Beskyd Frýdek-Místek patří poděkování paní E. Chromcové z Jeseníku nad Odrou, za pomoc s vyhledáním literatury J. Kociánovi a za zhotovení mapky M. Večeřovi.

Použité zdroje

- Kučera J., Váňa J. & Hradílek Z. (2012): Bryophyte flora of the Czech Republic: updated checklist and Red List and a brief analysis. – *Preslia* 84: 813–850.
- Pohl F. (1943): Die Wälder des Ondřejník in den mähr.-schles. Beskiden und die Verbreitung von *Melica uniflora* Retz in den Sudetenländern. – *Lotos* 88 (1941–1942): 99–126.
- Skalický V. (1988): Regionálně fytogeografické členění. – In: Hejný S. & Slavík B. [eds], *Květena České socialistické republiky 1*: 103–121, Academia, Praha.
- Slavík B. (1971): Metodika síťového mapování ve vztahu k připravovanému fytogeografickému atlasu ČSR. – *Zprávy Československé botanické společnosti* 6: 55–62.
- Tichý J. (1997): Změny lesní vegetace na trvalé ploše na Ondřejníku po třiceti letech. – *Lesnictví-Forestry* 43(8): 363–373.
- Vrána J. (1989): Flóra a vegetace lesních ekosystémů Ondřejníka. – Ms. – Disertační práce. [Depon in: Národní knihovna České republiky & Muzeum Beskyd Frýdek-Místek].